

IX. HAFTA

IX. Hafta tartışma metinleri: Heidegger. What is Metaphysics?.
Heidegger. Question Concerning Technology

Atılmışlık; Ben'in kontrolünde olmayan bir durumdur. Varlığın yazgısallığının belirlediği bir şeydir. Dünya-içinde-olmanın bütünsel açılımıdır. Dasein'in karşılaştığı her şey, bir "sorun" içerir. Çünkü açılanmaları Dasein'a bağlıdır.

Disclosure(açıklama); Dasein'ın gerçek buradalığını, "da"sını açıklar. Dasein'ın bu dünyada olması ve bu dünyada oluşunun yazgısallığı açıklanır. Açıklanan, "neden" sorusu değildir. Yazgısallık, "kader" anlamında değil, var-oluş 'mood'udur. Bu durumun kaçınılmazlığıdır.

İnsan, 'mood'ları ile şeye kitlenir. Moodların açıklanışı ya kilitlenme ya da uzaklaşma ile açıklanır. Bu 'mood'lar, aslında 'ben'in olanaklardan uzak durma olanağını da sağlarlar. Dünyada bir ruh haliyle bulunuş, otantik var-oluşun mooduz olduğu anlamına gelmez. Dünyada-bulunuş, sabit bir biçim olarak şeylere yönelmeyi içinde barındırır. Bu kökenseldir.

Dünyada-bulunuş, Dasein'ın "burada" oluşunu anlatır. Bu, değiştirilemez yazgısallıktır. Kaçınılmaz ve kesintisiz olarak bu biçimde var olur. Bu, bir durumdur/haldir; psikolojik bir duygu değildir. Var-oluşun gerçek hali, kendimizi dünyada bulmamız ile ilgilidir. Bu bağlamda, "korku" psikolojik bir terim olarak ele alınmaz. "Korku", dışarıdan gelen ya da öğrenilen bir şey değil, bulunan bir şeydir. Korkmak, dünyayı açılmayan bir şeydir. Korku, bize, dünyada, dünya içinde olmanın tehdit edici yönünü açıklar. Bu açıklamada, dünyada bulunuş biçimi olarak korkmanın nasıl olanaklı olduğu, korkmanın kendisini açışı verilir. Bu, aktüel mood'a karşı olanaklılık mood'u söz konusudur. Burada devreye "anlama" girer.

Anlama, Heidegger'de olanaklılık kipinin tartışılmasıdır. Bu tartışma şu çerçevede yapılır:

- Dasein'ın kendi olanaklılığının nasıl farkında olduğu
- Özgürlük anlayışı
- Hermeneutik anlayışı

Anlamanın var-oluşsal yapısı, nasıl var olduğumuza ilişkin bir a priori kavramdır. Bilişsellikle sınırlı değildir. Ne, kim ve hangi durumda olduğumuzu söyler. Anlama, Dasein'in var-oluşsal yapısını açıklar ve bu nedenle düşünmekten / bilişsel işlevden daha temeldir. Anlama, Dasein'in var-oluş biçimini, var olma olanağını ve yetisini açıklar. Bu yeti, bir şey olabilme yetisidir. Farkında olduğu bir şeyi olabilme yetisidir. Var-oluş, 'ben'in önünde olan bir olanaklılık ile betimlenebilir. Sadece var olunmaz, var-olunabilir. Bu, zaten var olan bir şeyin var olması ya da 'şey'in var olmasını anlatan bir olanaklılık açıklaması değildir. Olanaklılığın farkında olmak, olanaklara sahip olmak ile mümkündür. Olanaklar, bilişsel olarak soyutlanıp, sonra yaşam koşullarına uygulanmazlar. Onlara sahip olunmadan, onların bilinebilmesi saçmadır. Olanaklar, sahip olunan, açıklanan ve farkında olunan şeylerdir. Anlama, bir 'projeksiyon'dur ve önde olmalıdır. (proje → taslak) Öne atılmış, önde olandır. Bu, bir var-oluşsal durumdur. Önde olmak, bilişsel bir işlev olmaksızın, anlamanın önceliğidir 'Şey'e yönelişte öncelik, bilişsel verilerde değildir. Şey'in 'benim için anlamı' o şeyin olanaklılığının benim önümde olmasıdır. ("Kapının açılabilir olması") Benim yapıp edebileceklerime göre, dünya anlam kazanır. Benim yönelişime göre, o şey kendini bir anlam olarak açıklar. Dünya, kendini 'şey' olarak değil, 'ben'im için bir olanaklılık olarak açıklar. Dünya, benim projemdir. Henüz gerçekleşmemiş dünyaya her bakışta, gelecek dünyayı görürüm; bir başka deyişle görülen, olanaklı dünyadır. Anlama, bu önceliği açıklar; kavrama daha sonra gelir. Dünya, var olanın ötesinde, olanaklılık içinde kendisini açıklar. Özgürlüğün temelinde olanaklılık vardır. Geleneksel epistemoloji ise bundan farklıdır.

Anlamanın bilişsel yönü, ancak var-oluşsal yanı üzerine temellenebilir. Bir başka deyişle, anlamanın bilişsel yönü, türevseldir. Olanakları düşünebilme, ancak olanaklara sahip olmakta temellenebilir. 'Ben', kendi olanaklılığımın içinde, sahip olduğum şeyden daha çok şeye sahibimdir. "İnsanın özü, insansal değildir." Dasein, her şeyin anlam kazanmasının olanağıdır. Bu aşkınlık, dünyada anlama biçiminde var olmaktır.

Dasein'in kendinin nasıl farkında olduğu araştırılırken, "da" çözümlenir:

1. Gerçek bir durumda, bir ruh halinde bulunuş. Olmakta olan bir varlık. Dünyanın kendine verilmişliğinin ve dünyaya atılmışlığının farkında olan.
2. Anlama moodunda Dasein, kendi olanaklılığının farkındadır. Olanağın var-oluşsal anlamı, bilişsel anlamını önceler. Bu, dünyada olanaklara sahip olarak

var olmaktır. A priori bir olanak (olanaklılık) indirgenemezdir. Atılmışlık ve verilmişlik ile sınırlı olsak da özgürlüğümüzden kaçamayız.

Dasein'in "da"sı çözümlenirken, görüngübilimsel yöntem tüketilmez. Kitabın (Varlık ve Zaman) ikinci bölümünde bunun zamansal açıklaması yapılır.

Anlama, yorumlamacı bir boyut içerir. Anlama, belli koşullarda işleyen bir şeydir. Yorumlama olmadan anlama tamamlanmış değildir. Belli bir duruma ilişkin olanaklılığımız olmadan, olanaklara sahip olamayız.

Varoluşsal çözümlenme, Dasein'in var-oluşunun farkında olması ile olanaklıdır. Bu da kiplerine ilişkin hermeneutik bir sorgulamadır. *Bir insanın olanaklarını bilmesi ve bu olanaklılığın bir kip olarak ortaya çıkması nedir?* Var-oluşa ilişkin şeyleri bilmemizi önceleyen yoruma ilişkin bilgilerimiz, olanaklı olanı açıklar. Yorum, anlamamanın bir işlevidir. Anlamamanın olanakları önümüze sermesinden sonra, yorumlama çalışmaya başlar. Bunun hepsi, eş deyişle anlamaya ilişkin çözümlenmeler, kendi varlığımıza ilişkin çözümlenmelerdir. Yorumlama, anlamın açıkladıkları üzerinedir.

Anlamamanın temel işlevi, insanın farkındalığının daha açık biçime dönüştürülmesidir. Yorumlama, bir şeyin açığa çıkması, önümüzde olması üzerinedir. Heidegger'in yorumdan anladığı, bizim kendimizi öyle bir var-oluş kipinde bulmamız ve bu bulunuşun bize yorumlanacak veri sağlamasına ilişkindir. Yorumlanacak olan, dünyadan başka bir şey değildir. Yorum çözümlenmesi, hermeneutik varlığın görüngübilimsel çözümlenmesidir ve bu, 'var olmak nedir?' sorusunun çözümlenmesidir.

- Yapı (kendiliğinden ortaya çıkma)
- Yapının önceliği (önceden farkında olma)
- Anlam

Bu biçimde, 'Şey'in, bir-şey-için olması açıklanır.

Yorumlama olarak anlama

Yorumlama, anlamamanın kendi olması demektir. Yorumlama olarak anlama aşağıdaki biçimde çözümlenir:

1. Yapı
2. Yapının kavramsal öncelikli ortaya çıkışı

3. Anlam

Dasein'ın “da”sının çözümlemesinde aktüel ve potansiyel olandan söz edilmektedir. Anlama, potansiyel olarak kendini anlamaktır.

Yorumlama olarak anlama

1. As-structure <Bir-şey-için yapısı>
2. For-structure <Yapının önceden kavranışı>
3. Anlam

1. Yorum, bir şeyin “gibi” <as> olmasını açıklar. Bir-şey-için olmak, “gibi” yapısını açıklamak, o şeyin kullanımına göndermede bulunmaktadır. Belli bir aracın “soba” olmadığını söylediğimde, onun “soba” olarak işe yaramadığını, iş görmediğini ifade etmekteyimdir. Bu tür bir anlama ile dünyayı bir-şey-için düşünürüz. Dünyaya ilk açılımımız budur; bütün kuramsal bilgiler sonradan gelir. Anlama pre-reflektif (düşünüm öncesi) bir durumdur.

Bir “şey”in bir-şey-için olması açıklanır. Bu, dünyaya kökensel olarak kullanılabilir şeyler olarak bakmaktır. Heidegger için, biz, bir nesneye soyut ve ona ilgimizin dışında doğal bir bilgisi ile bakmayız. Ona bir anlam katarak ya da onun açıkladığı anlamla, onun kullanılabilirliği temelinde açığa çıkan anlamla bakarız. Bir şeyi yorumladığımızda, dışarıdan bir anlam eklenmez; orada olan açıklanır. O şeyin bir şeye hizmet etmesi orada olan bir şeydir. Yorum, basit bir biçimde nesnenin bir-şey-için olma yapısını açıklar.

2. Yorumlamak, bir-şey-için olma yapısını açıklamak demektir. Her yorum, önceden sahip olma, önceden kavrayış ve önceden kavramlaştırma olmak üzere üçlü bir yapıya sahiptir.

- i. Fore-having
- ii. Fore-sight
- iii. Fore-conception

Bir şeyi, bir-şey-için algılamak fore-having'tir. Bu, bir araç olarak kavrayıştır ("Arabayı araba olarak kavramak"). Her bakışta as-structure devreye girer. Problem izole edildiğinde, fore-having yapısında bir kesinti meydana geldiğinde, bir bakış açısıyla yönelim söz konusu olur. Bu, fore-sight'tır ("Araba çalışmıyorsa, elektrik sistemine bakmak"). Problem yine as-structure içerisinde değerlendirilir. Yine bir yorum vardır ("Akünün akü gibi neden çalışmadığına bakılır"). Fore-conception'da yine yorum vardır. Önceden bir bakış açısına sahip olmak, ilgiyi probleme yoğunlaştırır. Orada bir-şey-için olma fore-conception'da açığa çıkar ("Araba, araba olarak çalışmıyor çünkü marş basmıyor. Marş, marş olarak iş görmüyor. Akü, akü olarak güç sağlamıyor"). Şeyleri, bir-şey-için algılamak Dasein'in dünyaya yönelik biçimidir.

Yorumlama, anlamada varsayılan, önde olan bir-şey-için olma yapısını açığa çıkarmaktır. Bu ele alış biçiminde, anlam sadece önermelerle ilgili bir şey olmaktan çıkarılıp, ontolojik bir temele oturtulur. Anlam, as-structure'ın farkına varılmasıdır. Herhangi birinin bir eylemi anlaması, o eylemi bir-şey-için yapısı ile anlamasıdır (Amaç ve kullanım). Anlamın bu çözümlemesinin basitliği yanıltıcı olmamalıdır. Anlama, sözcüklerde değil, Dasein'in dünyaya angajmanında olan bir şeydir. Batı dillerinin yapısına bakıldığında, Heidegger'e itirazlar doğabilmektedir. "Anlam, sözcüklerde ya da önermelerde bir şey ifade eder" düşüncesi söz konusudur. Heidegger bunu reddeder. Dünyanın anlamlı olması, bizim ona sözcüklerle yüklediğimiz anlamla oluşmaz. Sözcüklerin anlamı ontolojik anlamın türevidir.

Buradalığın var-oluşsal yapısına göre anlam, Dasein'in dünyada oluşu ile açıklanır. Dünyaya yönelmişlik söz konusudur ve anlam dünyada bulunma biçimidir. Dasein'in dünyada bulunuşu, anlamı açığa çıkarır. Sözcükleri kullanarak dünya anlamlandırılmaz ya da anlam açığa çıkarılmaz. Var-oluşsal ilişki ile anlam açığa çıkar. Sadece Dasein, anlamlı ya da anlamsızlığın kaynağıdır. Ondan bağımsız varolan dünya, kendi içinde ne ise odur. Saçma, anlama karşı olandır. Dasein'dan öte şeyler saçmadır; çünkü Dasein kendi açıklamasının temelidir. Anlam, bir projeksiyonun ortaya çıkardığı şeydir. Anlam, yapısını fore-structure'dan alır. Dasein'in dünyaya olan ilgisi, şeylerin Dasein'a hizmet eden araçlar olarak kendilerini açmalarıdır. Açığa çıkan şeyler sıradan nesnelere değil, kullanıma hazır olan şeylerdir. Olanaklı bir şeyin önceden varsayılmışından söz edilir. Anlam, sadece epistemik sınırlarda açıklanamaz. Anlam, Dasein'in varolma sürecinde açığa çıkar.

- Anlam, Dasein'ın bulunduğu duruma göndermede bulunur; sözcüklere ya da önermelere değil.
- Anlam, bir-şey-için olma yapısındaki olanakları ortaya çıkarır.
- Anlam, anlamın sonul temeli, nihai yeri dünyanın kullanıma hazır şeylerden oluşmuş bir dünya olarak algılanmasıdır.
- Sözselle anlam, ekzistansiyel anlamın türevidir.

Doğru, doğru önermelere sahip olmamız değildir. farklı bir doğru anlayışı vardır. Bir şeyin kendini açığa çıkarmasının iki ögesi logos ve aletheia ile bağlantılıdır. Kendi başına bir şeyin doğru ya da gerçek olarak nitelendirilmesi anlam taşımaz. Onu, içinde bulunduğu salınım içerisinde ele almak gerekir. Doğru, açığa çıkmak ile gizli kalmak arasındaki salınımdır.

Anlam, kökensel olarak yargılarla ilgili değildir. Yargılar, türevsel anlamlara sahiptir. Bütün önermelerin ve özne-yüklem türünde dile getirişlerin anlamı, var-oluşsal anlamdan türetilir.

- [Hermeneutikal as]
- [Apophantikal as]

Hermeneutik yapısı içerisinde görmek, onu kullanımı açısından görmektir. Apophantik yapısı içerisinde görmek ise, onu herhangi bir nesne olarak görmektir. Heidegger, bu iki yapıyı birbirinden ayırır. Bu bağlamda var-oluşsal anlam kökenseldir. Yargılar ise üç belirleme içerirler:

- Bir şeyi işaret etme
  - Yüklem
  - İletişim
- } Bir şeyin tümcesel olarak dile getirilmesi, iletişim sağlayacak ve belli bir karakter taşıyacak şekilde bir şeye işaret etmektir.

Apophantikal, önermeye dönüşmüş olandır. Hermeneutik olanda nesne görüldüğü ve yorumlandığında, o nesneyi “gibi” (bir-şey-için) olarak algılamak söz konusudur. Önermeler analiz edildiklerinde, var-oluşsal yapı – hermeneutik yapı dışarıda kalmaktadır. Dilin sadece apophantikal boyutunda sınırlı kaldığında ontoloji devre dışı kalmaktadır.

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 403 – Çağdaş Felsefe I

Var-oluşsal anlam kökenseldir; önceliği vardır. Bir şeye ilişkin yargıda bulunmak, bir şeye işaret etmek, o şeye belli bir nitelik katar ve bu niteliği iletibilme olanağı açığa çıkar. İşaret edilen şey'in kendisidir; tasarım değildir. “Çekiç çok ağır” dendiğinde “çekiç” kavramı hakkında bir şey söylenmemektedir. Bu, çekicinin kullanım süreci ve kullanma edimi ile ilgilidir. Ona ilişkin yargı teorik değildir. Bir şeye işaret edildiğinde, tasarım ya da kavramsal bir yapıdan değil, şeyin kendisinden bahsedilir. Yükleme ise yine bir şeye göndermede bulunmak söz konusudur, ancak buna belli bir yolda, spesifik olarak yapmaktır. Yükleme bir tasarım değildir. Bir şeye ilişkin yargı, o şeyin bir-şey-için yapısına göndermede bulunur.

İletişimi sağlayan şey, yargıda önceden varsayılır. Soyut-kavramsal-kuramsal bir kavram iletilemez. İletişimi sağlayan, onun kullanıma hazır olması ile kurulan ilişkidir. İletilen, nesnenin kullanıma-hazır-olması temelindedir. Yapılan, basit bir biçimde kuramsal-soyut ya da bilişsel değildir. O şeyin, bir-şey-için olması ile ilintilidir. Hermeneutik, bir-şey-için kullanıma hazır olmasına dayanır ve bu kökenseldir. Türevsel olan önermelere dönüşmüş olan apophantikal yapıdır. Bu yaklaşım, Heidegger'in doğruluk kuramı ile de ilintilidir.